

Preparatie op industriële brandweezorg

De kracht van publiekprivate samenwerking

DOOR KEES KAPPETIJN EN PHILIP STOHR

De gasbrand in Gellingen (2004), het uitbranden van 24 tanks in de tankopslag van Buncefield (2005), de tankbranden op Bonaire (2010), enorme branden bij Chemiepack Moerdijk en Dow Farmsum in Groningen (2011), brand en explosies bij Shell in Moerdijk (2013). De praktijk laat keer op keer zien dat geen enkele brandweerorganisatie, van bedrijf of overheid, in staat is om een grootschalige (petrochemische) industriële brand zelfstandig te behappen.

Industriële brandbestrijding vereist gespecialiseerd zwaar blusmaterieel, intelligente planvorming, een robuuste en schaalbare parate responsorganisatie en forse investeringen in opleiding en training van personeel. Om dit te realiseren is samenwerking een logische gedachte. Zo worden kosten en inspanningen gedeeld en waarborgen de partners gezamenlijk effectieve en slagvaardige industriële brandweezorg voor het collectief.

Grootschalige industriële brandbestrijding is gebaat bij slagkracht, beschikbaarheid, specialisatie en samenwerking. Daarom zijn in haven- en industriegebieden wereldwijd uiteenlopende vormen van samenwerking ontstaan, in de vorm van 'Mutual Aid'-organisaties en publiekprivate partnerschappen. Nederland kent een aantal van deze Mutual Aid-organisaties waarin bedrijven en overheden met elkaar samenwerken. Deze opzet heet ook wel Publiek-Private Samenwerking (PPS). Industriegebieden in Amsterdam, Delfzijl en Zeeland zoeken op een dergelijke manier naar een goede organisatievariant voor lokale versterking.

Wat zijn de ervaringen en best practices in bestaande samenwerkingsconstructies? Kappetijn Safety Specialist brengt samen met JOIFF [non-profitorganisatie voor emergency services management, red.] de wereld van gezamenlijke bedrijfsbrandweeroorganisaties in kaart en onderzoekt de effectiviteit van de diverse modellen. Doel van het onderzoek: internationale kennisdeling voor slagvaardige industriële brandweezorg.

MUTUAL AID EN PPS

Er bestaan verschillende modellen om een Mutual Aid te realiseren. Soms vormen bedrijven een zelfstandige brandweeroorganisatie met een eigen bestuur, waarin alle deelnemende bedrijven participeren. Een andere mogelijkheid is dat bedrijven financieel bijdragen aan een gezamenlijke organisatie, maar alle uitvoeringsactiviteiten en de aansturing beleggen bij één van de partners. Bijvoorbeeld het grootste bedrijf met de beste facilitaire voorzieningen. Een derde optie is dat met de gebundelde financiële middelen gespecialiseerde brandweezorg wordt ingekocht van een commerciële aanbieder van brandweerdiensten.

En dan is er een vierde model dat interessant kan zijn, maar dat internationaal soms nog vraagtekens oproept: PPS. Overheid en bedrijven werken dan samen bij het organiseren van de brandweezorg in een haven- of industriegebied, waarbij ook de brandweezorg in het openbare gebied en wegnen buiten de grenzen van de bedrijven wordt uitgevoerd. Publiekprivate samenwerking is op tal van maatschappelijke terreinen gemeengoed, maar op veiligheidsgebied wordt die constructie soms nog met scepsis bekeken. Samenwerking tussen bedrijven en de overheid bij het borgen van de veiligheid in de industrie, kan dat wel? De praktijk bewijst dat met een goede samenwerkingsovereenkomst en helder belegde taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, een publiekprivate brandweeroorganisatie een sterk model kan zijn. Ook al lopen de belangen van de industrie en de overheid niet op alle fronten parallel. Een vergaand model van publiekprivate brandweezorg vinden we in Zweden, waar de samenwerking tussen overheid en de industrie voor de olie- en gasindustrie en tankopslag in regionale verbanden wettelijk verplicht is. Door die beleidskeuze is krachtenbundeling voor grootschalige brandscenario's niet afhankelijk van de wil tot samenwerking.

Op diverse plaatsen in Nederland zijn grote bedrijven in havens en stakeholders bij de overheid nog zoekende naar mogelijkheden voor samenwerking. Dat geldt ook voor Zeeland. Zeeland heeft in het verleden gebruik gemaakt van het aanwijsartikel in de wetgeving om bedrijven te verplichten een eigen bedrijfsbrandweer te organiseren. Maar een optimaal resultaat wordt niet gehaald als iedereen alles zelf doet. Een optimaal resultaat ontstaat als iedereen doet waarin hij/zij goed is, individuele kennis inbrengt en samen met anderen wil investeren in opleidingen en duur materieel dat samen wordt beheerd en breed kan worden ingezet.

Er is niet één blauwdruk voor de gezamenlijke brandweeroorganisatie. Wat de beste organisatievorm is en welke prestaties een organisatie moet leveren hangt af van het risicoprofiel van een industriegebied en de mogelijkheden van de organisaties in termen van menskracht en financiële middelen. >>

Nog belangrijker is het ambitieniveau van de participanten in de samenwerking. Zeeland lijkt op onderdelen op andere gebieden in Nederland. Het heeft clusters met BRZO-bedrijven, verschillende rangeerterreinen en een grote, open vaarroute met veel gevaarlijkstoffs-transport. Toch is het niet mogelijk voor Zeeland een blauwdruk te leveren. Zo kent de provincie bijvoorbeeld een grote geografische spreiding van risicolocaties, waarvoor bij het inrichten van de organisatie een oplossing gevonden moet worden.

Nederland kent als klein land een forse industriële infrastructuur en kent verschillende vormen van Mutual Aid-organisaties, afgestemd op de behoeften in hun werkgebieden. In de Rotterdamse haven treedt de Gezamenlijke Brandweer op, in de Amsterdamse haven de tankbrandbestrijders van AMAS/AYMA. In Moerdijk functioneert de haven eenheid die verbonden is aan de Veiligheidsregio Midden West-Brabant, Zuid-Limburg heeft de Sitech-brandweer op het industriegebied van Chemelot. En zo zijn er nog een paar. In de meeste gevallen is er sprake van een vorm van PPS, wat betekent dat zowel de industrie als de overheid participeren. Zeeland kan kijken naar best practices in andere gebieden, maar moet uiteindelijk een eigen Zeeuwse practice samenstellen.

HET ONDERZOEK

Wat is de kracht van Mutual Aid en PPS? Hoe effectief zijn de gerealiseerde modellen en welke taken voeren zij uit? Gaat het alleen om grootschalige brandbestrijding? Of werken partners ook samen in bijvoorbeeld risicobeheersing, communicatie & voorlichting, opleiding & training, crisismanagement en zelfs ruimtelijke ordening? Weten waar en hoe kracht, kennis en kunde op het gebied van industriële veiligheid het best tot hun recht komen; dat is het doel van het internationale onderzoek in samenwerking met JOIFF.

Het onderzoek kent twee fasen. In de eerste fase vindt een inventarisatie plaats van de Mutual Aid-organisaties wereldwijd. De tweede fase bestaat uit een analyse op taken, werkwijze, organisatiestructuur & besturing, opleidings- & trainingsstandaarden, financiële beheersing en contributiemodellen. Niet om een onderscheid te maken tussen 'goede' en 'slechte' organisaties, want dat onderscheid is er niet. Zoals gezegd worden de mogelijkheden voor het sluiten van samenwerkingsverbanden bepaald door de lokale en regionale risico-setting en beschikbare middelen en ambities van stakeholders. Niet alle haven- en

industriegebieden in de wereld lijken op elkaar en ook de wettelijke kaders variëren. Zo is in België bijvoorbeeld een veiligheids-PPS met zelfstandige rechtspersoonlijkheid niet mogelijk, waardoor de overheid hier niet in een collectieve bedrijfsbrandweer kan participeren, terwijl in buurland Nederland PPS-initiatieven juist in opmars zijn. En in Zweden is een dergelijke PPS zelfs wettelijk geborgd.

Het onderzoek beoogt kennisdeling, om van elkaar te leren en organisaties die nog zoekende zijn naar samenwerkingsmogelijkheden te faciliteren. De mogelijkheden die Zeeland, Amsterdam en Delfzijl nog willen beschouwen, zijn elders (internationaal) in havengebieden misschien al jarenlang praktijk. De geografische uitgestrektheid van Zeeland is in diverse Mutual Aid-organisaties in Amerika al getackeld. Door dit zichtbaar te maken kan worden nagedacht wat lokaal kan werken.

De gegevens die het onderzoek genereert zullen worden ontsloten via een kennisbank, samen met JOIFF. Zo kunnen alle leden van deze internationale industriële brandweerkoepel van de resultaten profiteren. Diverse organisaties in Amsterdam, Zeeland en Delfzijl maken onderdeel uit van JOIFF, zodat de beschikbaarheid voor hen geborgd is.

Organisaties en mensen die willen bijdragen aan het onderzoek nodigen we nadrukkelijk uit om contact op te nemen. Ook als u niet bekend bent met JOIFF. Wilt u deelnemen aan het onderzoek of meer informatie, neemt dan contact met ons op via onderstaande contactgegevens. Het onderwerp is één van de grote thema's tijdens de JOIFF-conferentie op Malta in november van dit jaar. Nederland zal daar een introductie over dit thema verzorgen.

Kees Kappetijn (k.kappetijn@kappetijn.eu) en Philip Stohr (p.stohr@kappetijn.eu) en Philip Stohr zijn directeur en adviseur bij Kappetijn Safety Specialists. Het bureau ondersteunt bedrijven en overheden in het veiligheidsveld bij expertisevergroting, opleiding & training en het nemen van beslissingen over de inrichting van effectieve noodorganisaties, de organisatie van veilig werken, de beheersing van risico's en bedrijfscontinuïteit. Het organiseren van samenwerkingen in PPS-verband in haven- en industriegebieden (nationaal en internationaal) is een specialiteit in het bureau. Omdat voorbereiden loont. www.kappetijn.eu.